

Vuxenutbildning

Ähhh...jag vill bli...ähhh...
restaurangrecencent. Just det,
restaurangrecencent vill jag bli!

Anna, 30 år, företagshandläggare

Är nöjd med det jag gör idag även
om jag skulle vilja bli sjökapten och
ekonomiskt oberoende.

Ronny, 43 år, redare och båtbyggare

Vad jag vill bli? Det är det jag håller
på att ta reda på...
Läkarsekreterare tycker jag verkar
intressant, få se vad det blir i
framtiden.

Jenny, 30 år, begravningsentreprenör

Oj, vilken fråga! Vet inte vad jag
skulle vilja bli...Att jobba med
hockey på heltid vore en dröm.
Hockeyskola på dagarna och
som tränare på kvällarna.

Björn, 29 år, materialhanterare

De gamla tror allt,
de medelålders
misstror allt,
de unga vet allt.

Oscar Wilde,
1854–1900

Kommunal vuxen- utbildning

Foto: Stefan Lindblom / Pressens Bild

Genom vuxenutbildningsreformen 1968 inrättades den kommunala vuxenutbildningen (komvux) för att ge utbildning till de vuxna som saknade kunskaper motsvarande grundskolan eller gymnasieskolan.

En reformering 1992 innebar att den grundläggande vuxenutbildningen tog sin nuvarande form och att den blev en lagstadgad rätt för individen.

Under mitten av 1990-talet inleddes en av de absolut största satsningar, även vid en internationell jämförelse, som har gjorts inom det formella utbildningssystemet. Det kallades Kunskapslyftet och en stor del av denna satsning lades på komvux. Kunskapslyftet ledde till en dramatisk ökning av antalet elever under perioden satsningen pågick.

Organisation

Nya mål och strategier för den framtida vuxenutbildningen

Genom riksdagsbeslut våren 2001, om vuxnas lärande och utveckling av vuxenutbildning, har nya mål och strategier för den framtida vuxenutbildningen lagts fast. Vuxenutbildningens vidgade uppdrag innebär att alla vuxna skall ges möjlighet att utveckla sina kunskaper och sin kompetens i syfte att främja personlig utveckling, demokrati, ekonomisk tillväxt och sysselsättning. Tillgängligheten och helheten skall betonas.

Inträde i komvux kan tidigast ske det år den sökande fyller 20 år eller det år som den sökande har genomfört utbildning på nationellt program eller likvärdig utbildning i gymnasieskolan.

Företräde till gymnasial vuxenutbildning skall från och med år 2003 ges den som har kort utbildning i nedan angivna prioritetsordning:

1. Den som skall fullfölja studier som den sökande har påbörjat enligt en upprättad plan.
2. Den som behöver utbildningen för att komplettera ett reducerat program i gymnasieskolan eller för annan behörighetskomplettering.
3. Den som behöver utbildningen för pågående yrkesverksamhet eller står inför ett yrkesval.
4. Den som behöver utbildning för planerat eller kommande yrkesval.

Kommunal vuxenutbildning

Grundläggande vuxenutbildning

Grundläggande vuxenutbildning syftar till att ge vuxna sådana kunskaper och färdigheter som de behöver för att delta i samhälls- och arbetslivet.

Den skall också syfta till att möjliggöra fortsatta studier i enlighet med EU:s gemensamma utbildningsmål för 2010.

Kommunerna är skyldiga att erbjuda grundläggande vuxenutbildning till alla som saknar kunskaper motsvarande grundskolan.

Gymnasial vuxenutbildning

Gymnasial vuxenutbildning syftar till att erbjuda vuxna kunskaper och färdigheter på en nivå som motsvarar gymnasieskolan.

Varje kommun skall informera om möjligheterna till gymnasial vuxenutbildning samt verka för att vuxna deltar i sådan utbildning.

Kommunerna skall sträva efter att utbildningen, så långt det är möjligt, svarar mot individens efterfrågan och behov samtidigt som arbetsmarknadens behov beaktas.

Påbyggnadsutbildning

Påbyggnadsutbildningarna syftar till att ge vuxna en utbildning som ger förutsättningar att utvecklas inom sitt yrke eller leder till ett nytt yrke. Skolverket fördelar platser till riksrekryterande påbyggnadsutbildningar förenade med rätt till interkommunal ersättning.

Elever

Kommuner och skolor

Antalet kommuner och skolor med komvuxutbildning minskar

Antalet kommuner och skolor som anordnar kommunal vuxenutbildning har successivt sjunkit sedan början av 2000-talet. Antalet kommuner som anordnade komvux läsåret 2002/03 uppgick till 277 med totalt 389 skolor. Motsvarande antal för läsåret 1999/2000 var 282 respektive 419.

Minskningen av antalet skolor beror till stor del på landstingens neddragningar av komvuxutbildningar inom omsorg och naturbruk.

Endast 0,3 procent av eleverna fick utbildning med ett landsting som huvudman under läsåret 2003/04.

Kunskapslyftet medförde att andelen kursdeltagare som deltog i kurser genomförda av annan utbildningsanordnare än kommun och landsting ökade från 16 procent läsåret 1997/98 till 24 procent läsåret 2001/02. Läsåret 2002/03 sjönk andelen till 21 procent.

Minskat antal kursplaner

I samband med Kunskapslyftets start läsåret 1997/98 skedde en kraftig ökning av antalet kursplaner. Störst var ökningen inom gymnasial vuxenutbildning. Läsåret 1997/98 var antalet kursplaner 3 500 för att därefter öka till nästan 6 000 läsåret 2001/02. Läsåret 2002/03 minskade antalet kursplaner med 21 procent till cirka 4 700 som följd av minskad verksamhet och övergång till nya kursplaner för den gymnasiala komvuxutbildningen.

Andelen av invånarna som deltar i komvux fortsätter minska

Andelen av invånarna i åldern 20–64 år som läsåret 2002/03 deltog i komvux uppgick till 4,5 procent. Jämfört med högsta noteringen läsåret 1998/99 är det en minskning med 2,1 procentenheter.

Antal kommuner, skolor, kursplaner och andel i komvux av befolkningen läsåren 1996/97–2002/03

	Antal kommuner	Antal skolor	Antal kursplaner	Andel (%) i komvux av befolkningen 20–64 år
1996/97	282	443	2 588	4,6
1997/98	282	491	3 477	6,1
1998/99	282	469	4 133	6,6
1999/00	282	419	4 330	6,0
2000/01	280	404	4 522	5,9
2001/02	278	394	5 956	5,3
2002/03	277	389	4 687	4,5

Elever

Antalet elever fortsätter att minska

Antalet elever inom komvux har sedan 1992/93 påverkats av statens satsningar på arbetslösa och korttidsutbildade. Den 1 juli 1997 startade Kunskapslyftet, en femårig satsning på framför allt utbildningar på gymnasial nivå. Antalet elever fördubblades mellan 1992/93 och 1998/99. Antalet elever har efter toppåret 1998/99 successivt minskat och uppgick läsåret 2002/03 till 244 100.

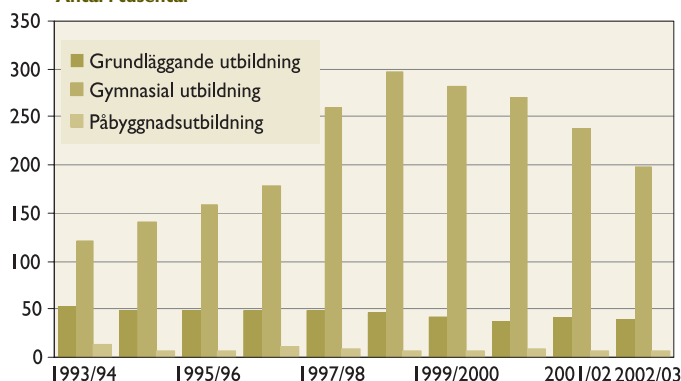
Nedgången av antalet elever i början av 2000-talet kan till viss del förklaras av en bättre arbetsmarknad.

Av samtliga elever läsåret 2002/03 studerade 81 procent (197 300) i gymnasiala vuxenutbildning, 16 procent (40 000) i grundläggande vuxenutbildning och 3 procent (6 700) i påbyggnadsutbildning.

Andelen nyinskrivna, det vill säga elever som inte deltog i komvux föregående läsår var 56 procent läsåret 2002/03.

Antal elever efter nivå i komvux läsåren 1993/94–2002/03

Antal i tusental

Kunskapslyftet är en av de absolut största satsningar för vuxna som gjorts inom det formella utbildningssystemet. Satsningen har inneburit en kraftig utökning av utbildningsplatser i huvudsak på kommunal vuxenutbildning och folkhögskoleutbildningar på gymnasial nivå. Målgrupper för satsningen har i första hand varit vuxna arbetslösa som helt eller delvis saknade treårig gymnasiekompetens.

Drygt 84 miljoner undervisningstimmar inom komvux läsåret 2002/03

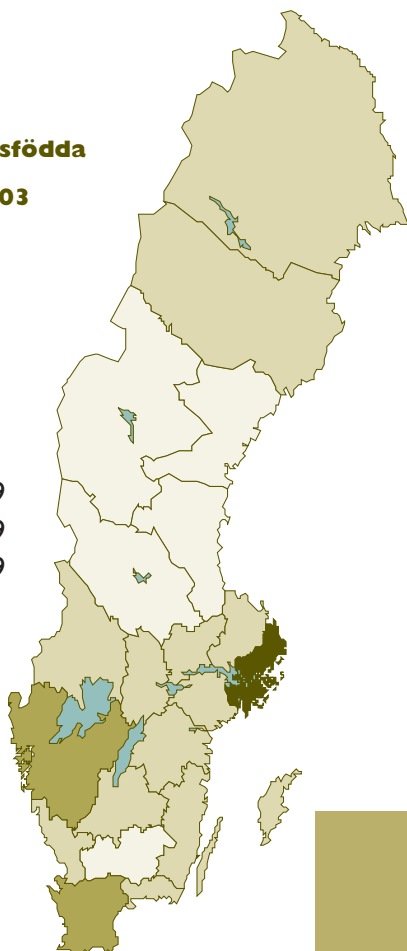
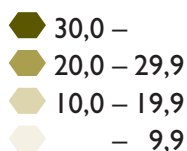
Antalet undervisningstimmar uppgick till drygt 84 miljoner läsåret 2002/03 jämfört med knappt 3 miljoner läsåret 1993/94. Antalet kurstimmar läsåret 2002/03 var störst inom den gymnasiala vuxenutbildningen, med 65 miljoner kurstimmar och lägst för påbyggnadsutbildningarna (4,5 miljoner).

Endast var tredje komvuxelev var man

Andelen kvinnor i komvux har sedan läsåret 1996/97 pendlat mellan 65 och 66 procent. Fördelningen mellan män och kvinnor skiljer sig dock åt mellan de olika utbildningsnivåerna och åldersgrupperna. Den högsta andelen kvinnor, 66 procent, återfanns inom gymnasial utbildning och den lägsta, 56 procent, inom påbyggnadsutbildningarna läsåret 2002/03.

Den högsta andelen män i komvux återfanns i storstäderna (37 procent) samt i åldersgruppen 20–24 år (42 procent).

**Andel utlandsfödda
efter län
läsåret 2002/03**
Andel i procent

**Andelen elever födda utomlands
fortsätter att öka**

Andelen elever som inte är födda i Sverige varierade kraftigt mellan de olika nivåerna i komvux och kommungrupper/kommuner. Den största andelen utrikes födda fanns läsåret 2002/03 inom den grundläggande vuxenutbildningen (73 procent) och i gruppen storstäder (52 procent). Lägst var andelen inom påbyggnadsutbildningar (16 procent) och i glesbygdskommunerna (9 procent). I landet som helhet var 29 procent av eleverna i komvux födda utomlands. Högst andel elever födda utomlands fanns, liksom den senaste tioårsperioden, i Botkyrka kommun.

**Kommuner med högst andel
utrikes födda elever i komvux
läsåret 2002/03**

	Antal elever	Antal elever födda utomlands	Andel elever födda utomlands
Botkyrka	2 210	930	42
Gnosjö	210	83	40
Upplands Väsby	860	330	39
Göteborg	14 240	5 460	38
Solna	910	340	38
Haparanda	210	76	37
Haninge	1 820	660	36
Stockholm	14 220	4 990	35
Huddinge	1 310	460	35
Gislaved	450	150	33

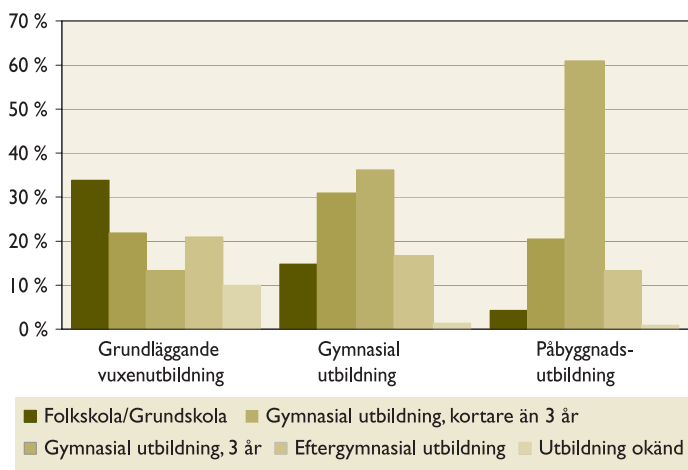
Mer än hälften hade 3-årig gymnasieutbildning eller eftergymnasial utbildning

En prioriterad grupp inom komvux är och har varit personer med endast utbildning på grundskolenivå. Läsåret 2002/2003 deltog 4,3 procent av dessa i komvux.

Andelen elever med minst 3-årig gymnasieutbildning eller eftergymnasial utbildning har ökat relativt kraftigt de senaste fem läsåren, från 36 procent till 51 procent.

Av dem som avgick med slutbetyg från gymnasieskolan vårterminen 2002 återfanns 8 procent i komvux läsåret 2002/03. För de som avgick utan slutbetyg vid samma tillfälle studerade 10 procent i komvux.

Andel elever efter nivå i komvux och utbildningsbakgrund läsåret 2002/03

Medianåldern 32 år

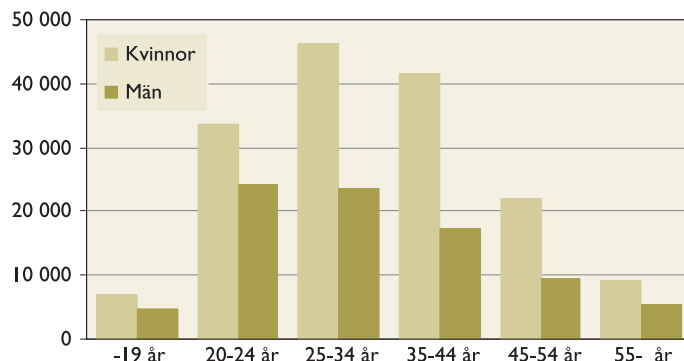
Andelen elever i åldern 30 år och däröver ökade relativt kraftigt, från 52 till 59 procent, mellan läsåret 1997/98 och 2000/01. Ökningen berodde till stor del på Kunskapslyftets satsningar på bland annat äldre lågutbildade. Efter läsåret 2000/01 har andelen minskat något och uppgick läsåret 2002/03 till 57 procent.

Den högsta andelen 30-åringar och äldre fanns, liksom den senaste 5-årsperioden, i glesbygdskommunerna. Andelen unga elever, under 25 år, var 29 procent.

Medianåldern för samtliga elever läsåret 2002/03 var 32 år. Inom den grundläggande vuxenutbildningen var medianåldern 35 år och inom den gymnasiala vuxenutbildningen 31 år. Inom påbyggnadsutbildningarna var eleverna något yngre, 26 år.

Kvinnornas medianålder var 33 år, jämfört med männens som var 30 år. De utrikes födda komvuxeleverna var något äldre än de svenskfödda, 33 år jämfört med 31 år för svenskfödda.

Antal elever efter ålder läsåret 2002/03

Orienteringskurser allt vanligare

Utbildningen inom komvux är uppbyggd på nationella och lokala kurser. Under läsåret 2002/03 hade komvux ett utbud på 4 700 kurser, därav 200 på grundläggande nivå, 2 800 på gymnasial nivå och 1 700 på eftergymnasial nivå (påbyggnadskurser).

Svenska som andra språk och engelska var de kurser som samlade flest deltagare inom den grundläggande vuxenutbildningen.

Den vanligaste kursen på gymnasial nivå var datorkunskap. Andelen som läst datorkunskap har dock minskat relativt kraftigt under 2000-talet. Lsåret 1999/2000 läste 10 procent av kursdeltagarna datorkunskap jämfört med 5 procent läsåret 2002/03. Orienteringskurser har blivit allt vanligare de senaste läsåren.

Inom påbyggnadsutbildningarna är det företagsekonomi och datorteknik som lockar flest deltagare.

Orienteringskurser

är lokala kurser som skall ha ett eller flera av följande syften, nämligen att medverka till väl underbyggda beslut om studie- och yrkesval, ge ökade studietekniska färdigheter samt utgöra en introduktion till kurser i olika ämnen.

Kurser på respektive nivå med flest antal kursdeltagare läsåret 2002/03

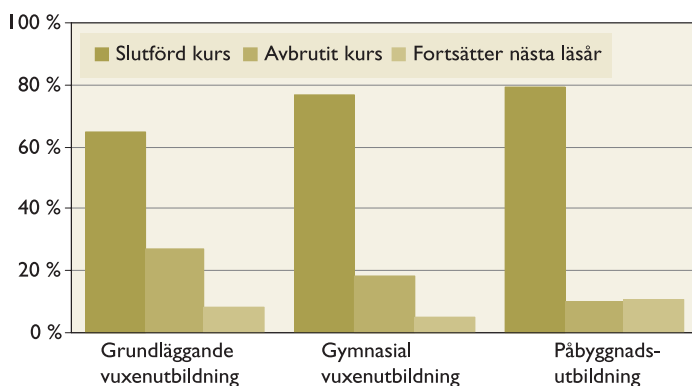
	Antal kursdeltagare
Grundläggande vuxenutbildning	
Svenska som andraspråk	26 200
Engelska	20 200
Orienteringskurs	17 200
Matematik	15 700
Gymnasial vuxenutbildning	
Datorkunskap	47 600
Orienteringskurs	39 300
Matematik A	33 700
Engelska A	29 000
Påbyggnadsutbildning	
Företagsekonomi	6 100
Datorteknik	3 200
Datakunskap	3 000
Svenska	2 500

Tre av fyra kursdeltagare slutförde sina kurser

Av samtliga kursdeltagare slutförde 76 procent sina kurser. Med stigande nivå på komvuxstudierna ökar andelen som slutför sina kurser. På grundskolenivå var det läsåret 2002/03 65 procent av deltagarna som slutfört sin kurs, på gymnasial nivå 77 procent och på påbyggnadsutbildningarna 79 procent. Kvinnorna slutförde i något högre grad (77 procent) sina kurser än män (74 procent), och av de utrikes födda slutförde 72 procent sina kurser.

Andel kursdeltagare efter komvuxnivå som slutfört, fortsätter nästa läsår, eller avbrutit komvuxkurs läsåret 2002/03

Andel i procent

Slutförd kurs innebär att kursens slutdatum är inom mätperioden och att kursdeltagaren ej gjort avbrott.

Var fjärde kursdeltagare fick Mycket väl godkänt (MVG)

Betyg

Sedan läsåret 1994/95 har andelen kursdeltagare som fått betyget G minskat och de som fått MVG ökat varje läsår, medan andelen som erhållit IG och VG varit relativt konstant.

Den genomsnittliga betygsfördelningen för kursdeltagarna som betyg redovisats för läsåret 2002/03 var IG 8 procent, G 32 procent, VG 36 procent och MVG 24 procent.

Kvinnorna hade, liksom tidigare läsår, högre betyg än männen. Av kvinnorna hade 26 procent MVG och av männen 21 procent. För utlandsfödda var motsvarande andel 15 procent.

Betygsfördelningen för kursdeltagare i komvux på gymnasial nivå som slutfört utbildningen läsåret 2002/03

Andel som erhållit betyget i procent

	IG	G	VG	MVG
Kvinnor	7	30	37	26
Män	11	35	33	21
Födda i Sverige	7	29	37	27
Födda utomlands	12	41	32	15

Betyg

Betyg sätts på varje slutförd kurs eller delkurs. Ett sammanfattande betyg sätts på kursen som helhet när eleven har fått betyg på samtliga delkurser av en kurs. Betygsstegen för den grundläggande utbildningen och påbyggnadsutbildningen är Icke godkänd (IG), Godkänd (G) samt Väl godkänd (VG). På den gymnasiala nivån ges dessutom betyget Mycket väl godkänd (MVG).

Nybörjare i komvux

*Varför väljer studenter att studera på komvux?
Skiljer sig motiven med studierna åt för olika åldersgrupper?
Genom en urvalsundersökning har SCB tagit fram svaren.*

Hälften av 18-24-åringarna studerade för att höja gymnasiebetyget

Att höja gymnasiebetyget eller för att komplettera gymnasieutbildningen med en eller flera kurser var det främsta motivet för mer än hälften av 18-24 åringarna.

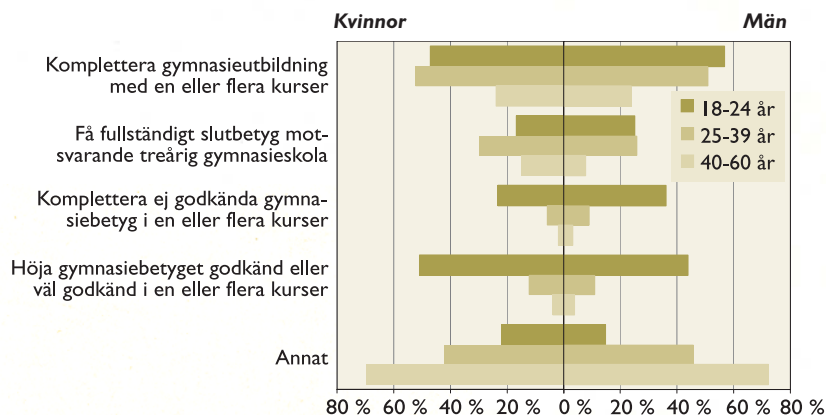
Kvinnorna studerade i något större utsträckning än männen för att höja betyget.

Männen studerade oftare än kvinnorna för att komplettera sin gymnasieutbildning.

Bland 25-39-åringarna svarade mer än hälften att det främsta motivet med komvuxstudierna var att komplettera gymnasieutbildningen med en eller flera kurser. Andelen var ungefär lika stor för kvinnor och män.

Motiven/målen för studier i komvux hösten 2000

Andel i procent. Undersökningspersonerna hade möjlighet att svara på flera fasta alternativ.

”Annat” var det främsta motivet bland 40–60-åringarna. Sju av tio kvinnor och en lika stor andel män svarade att motivet med komvuxstudierna var något annat än de fasta alternativen. Förbättrade språk- och datakunskaper, nytt yrke/jobb och personlig utveckling var vanliga svar.

Om undersökningen

Nyborjare i komvux var en urvalsundersökning som genomfördes och sammanställdes av SCB. Syftet med undersökningen var bland annat att belysa motiv för studier i komvux.

Populationen omfattade personer i åldrarna 18–60 år som var registrerade på gymnasiekurser i komvux höstterminen 2000 och vårterminen 2001. Personerna fick inte ha varit registrerade i komvux de föregående fem åren.

Lärare

Tjänstgörande lärare läsåret 2003/04

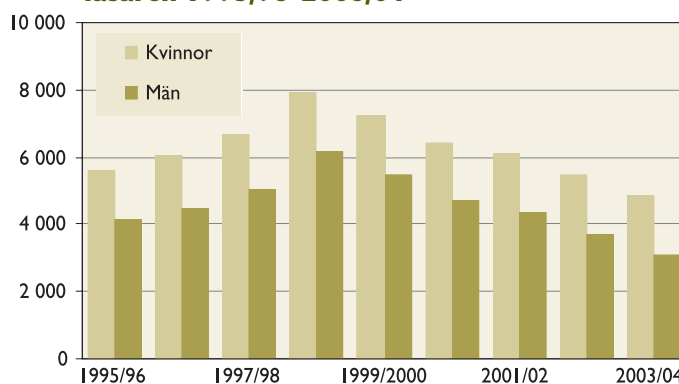
Lärare, antal	7 900
Lärare omräknat till heltidstjänster	5 150
Kvinnliga lärare, andel i procent	61%
Lärartäthet, antal lärare (heltidstjänster) per 100 elever	4,0
Lärare med pedagogisk utbildning, andel i procent	78%
Lärare med tillsvidareanställning, andel i procent	76%
Genomsnittlig tjänstgöringsgrad	65%
Födda utomlands, andel i procent	8%

Antalet lärare fortsätter minska

Antalet lärare fortsätter att minska inom komvux. Lsåret 2003/04 fanns 7 900 lärare, en minskning med 1 300 eller 14 procent sedan föregående läsår.

Jämfört med läsåret 1998/99 då antalet lärare var som högst (14 100) är minskningen nästan 45 procent.

Antal tjänstgörande lärare läsåren 1995/96–2003/04

Fyra lärare per 100 heltidsstuderande

Lärartätheten, mätt som antal lärare (heltidstjänster) per 100 heltidsstuderande, har de senaste åren stabiliserats mellan 3,9 och 4,1 lärare.

Läsåret 2003/04 uppgick andelen kvinnliga lärare till 61 procent och andelen utrikes födda lärare till 8 procent. Tjänstgöringsgraden har ökat från 56 procent läsåret 1995/96 till 65 procent läsåret 2003/04.

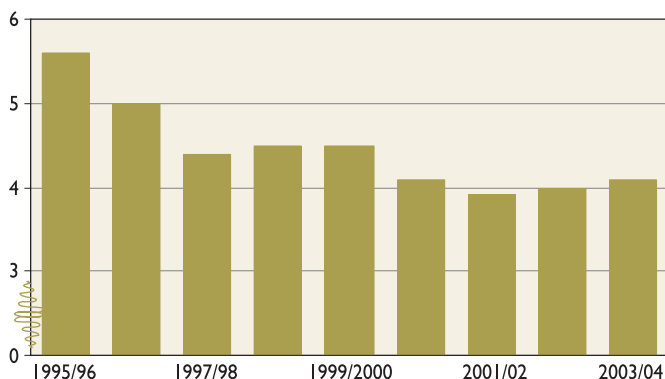
Stora regionala skillnader i andelen pedagogiskt utbildade lärare

Andelen lärare med pedagogisk utbildning börjar öka efter en minskning under satsningen på kunskapslyftet läsåren 1997/98–2001/02.

Andelen lärare (omräknat till heltidstjänster) med pedagogisk högskoleutbildning har ökat från 75 procent 2002/03 till 78 procent 2003/04. Ökningen hör bland annat samman med att externa utbildningsanordnare minskat. Skillnaderna i andelen pedagogiskt utbildade lärare är stor mellan kommunerna. I var tionde kommun hade mindre än hälften av lärarna pedagogisk utbildning. Högst var andelen lärare med pedagogisk utbildning i medelstora städer, 84 procent, och lägst i glesbygdskommunerna, 71 procent.

Lärartätheten läsåren 1995/96–2003/04

Antal lärare (heltidstjänster) per 100 elever

Kostnader

Kostnaderna minskar

Antalet elever har blivit färre och det märks på den totala kostnaden för komvux som, i fasta priser, minskade med drygt 2,8 miljarder kronor mellan åren 1998 och 2003.

Den totala kostnaden uppgick till 4,8 miljarder kronor år 2003 varav den största enskilda kostnaden, kostnaden för undervisning, uppgick till nära två miljarder kronor.

Kostnad efter kostnadsslag 1998–2003

Kostnader i miljoner kronor i fasta priser, KPI (beräknat i 2003 års priser)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Undervisning	3 245	3 111	3 039	2 759	2 409	1 910
Elevvård	41	38	35	29	25	22
Lokaler/inventarier	848	897	897	830	731	666
Läromedel/utrustning/ skolbibliotek	371	338	299	283	235	191
Övriga kostnader	2 680	2 734	2 560	2 662	2 669	2 000
Totalkostnad	7 186	7 097	6 830	6 564	6 070	4 789

Kostnad per elev 36 200 kronor

Kostnaden per heltidsstuderande var 36 200 kronor år 2003. Till skillnad mot den totala kostnaden, som minskade, ökade kostnaden per elev med knappt 2 000 kronor mellan åren 1998–2003. Ökningen beror på att elevkostnaden för lokaler/inventarier och övriga kostnader ökade.

Kostnad per inskriven elev efter kostnadsslag 2003

